ISSN 2307-5740
DOI: 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

Хмельницького національного університету

Економічні науки

2019, № 4, Том 2

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2019, Issue 4, Part 2

Хмельницький 2019

ВІСНИК
Хмельницького національного університету

Затверджений як фахове видання
Постановою президії ВАК України від 12.05.2015 № 528
(http://old.mon.gov.ua/ua/activity/563/perelik-naukovikh-fakhovikh-vidan/6797/)

Засновано в липні 1997 р. ***Виходить 6 разів на рік***

Хмельницький, 2019, № 4, Том 2 (272)

Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuv.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus http://jml2012.indexcopernicus.com/i++i+i++,p4539,3.html
Google Scholar http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ
РИНЦ http://elibrary.ru/title_about.asp?id=37652

Головний редактор **Войнаренко М. П.**, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії наук України, проректор з науково-педагогічної та наукової роботи, перший проректор Хмельницького національного університету

Заступник головного редактора. Голова редакційної колегії серії «Економічні науки» **Нижник В. М.,** д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницького національного університету

Відповідальний секретар **Гуляєва В. О.,** завідувач відділом інтелектуальної власності і трансферу технологій Хмельницького національного університету

Члени редколегії серії «Економічні науки»

Войнаренко М. П., д. е. н.; Альохін О. Б., д. е. н.; Асаул А. М., д. е. н. (Російська Федерація); Бондаренко М. І., к. е. н.; Васильківський Д. М., д. е. н.; Ведерніков М. Д., д. е. н.; Вишковська Зофія, д. е. н. (Польща); Геєць В. М., д. е. н.; Гончар О. І., д. е. н.; Григорук П. М., д. е. н.; Джалагонія Давід, проф. (Грузія); Диха М. В., д. е. н.; Дудко В. М., д. е. н. (Російська Федерація); Журба І. Є., д. е. н.; Завгородня Т. П., д. е. н.; Замазій О. В., д. е. н.; Євдокимов В. В., д. е. н.; Йохна М. А., д. е. н.; Ковальчук С. В., д. е. н.; Кулинич Р. О., д. е. н.; Лук'янова В. В., д. е. н.; Ляшенко О. М., д. е. н.; Любохинець Л. С., к. е. н.; Матюх С. А., к. е. н.; Мікула Н. А., д. е. н.; Микитенко В. В., д. е. н.; Мороз О. В., д. е. н.; Нижник В. М., д. е. н.; Олуйко В. М., д. н. держ. упр.; Орлов О. О., д. е. н.; Рудніченко Є. М., д. е. н.; Савіна Г. Г., д. е. н.; Семикіна М. В., д. е. н., Скоробогата Л. В., к. е. н.; Стадник В. В., д. е. н.; Тельнов А. С., д. е. н.; Ткаченко І. С., д. е. н.; Троціковскі Тадеуш, к. е. н. (Польща); Тюріна Н. М., к. е. н.; Філиппова С. В., д. е. н.; Хрущ Н. А., д. е. н.; Церуйова Тетяна, д. е. н. (Словакія); Череп А. В., д. е. н.; Чорна Л. О., д. е. н.

Технічний редактор Кравчик Ю. В., к. е. н.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету, протокол № 12 від 26.06.2019

Адреса редакції: **Україна, 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, Хмельницький національний університет редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"**

☎ (0382) 67-51-08

e-mail: Visnyk.khnu@gmail.com

web: http://journals.khnu.km.ua/vestnik
http://lib.khnu.km.ua/visnyk_tup.htm

Зареєстровано Міністерством України у справах преси та інформації.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 9721 від 29 березня 2005 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2019
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2019

УДК: 331.2
DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-2-89-97

ГУРОЧКІНА В. В.
Університет державної фіскальної служби України

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: МАТРИЦЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ТА ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ

У статті акцентовано увагу на важливості імплементації моделі публічно-приватного партнерства «суспільство – бізнес - наука». Досліджено принципи формування інвестиційної політики підприємства на засадах моделі «S-B-S», що покликана забезпечити оптимальні умови вкладання власного, позикового та інших видів капіталів для розширення активів об'єкта інвестування. Розглянуто теоретичні аспекти інвестиційної політики промислового підприємства. Досліджено класифікаційні ознаки та умови формування інвестиційної політики підприємства, проаналізовано основні цілі, що виділяє світова практика. Виділено, що при реалізації ефективної інвестиційної політики двома основними критеріями релевантності інвестиційних грошових потоків є зв'язок витрат із майбутніми періодами та різний розмір для різних варіантів рішень. З метою деталізації інвестиційної політики виділено ключові її завдання та зміст, що дало можливість відтворити ієрархію стейкхолдеів при реалізації інвестиційної політики промислового підприємства. Наведено аналіз зацікавлених сторін та формування матриці стейкхолдерів, яких доцільно розділити на ознаками рівнів зацікавленості та впливовості на інвестиційний процес: вето гравці (veto player), ключові (key stakeholders), первинні (primary stakeholders), вторинні (secondary stakeholders). Визначено, що матричний аналіз зацікавлених сторін є інструментом, який найкраще підходить для аналізу стейкхолдерів, так як характеризує рівнів впливовості на процес інвестування та зацікавленості при цьому забезпечуючи огляд архітектоніки стейкхолдерів. Зазначено, що архітектоніка стейкхолдерів характеризує композиційну ієрархію відносин та комплекс взаємозв'язків, систему домінувань й підпорядкувань різноманітних зацікавлених сторін від вето гравців до груп інтересів та впливу, що зумовлює співвідношення усіх елементів. Серед факторів впливу виділено ключові імплементаційні виклики інвестиційної політики промислового підприємства такі як: політичний й популістичний ризик, неузгодженість між органами виконавчої влади, партнерами в розробці інвестиційних програмних документів розвитку промисловості. За результатами статті визначено, що формуючи інвестиційну політику промислового підприємства через призму матриці стейкхолдерів стає можливим ідентифікувати відношення та вплив зацікавлених осіб, що дозволяє спрогнозувати управлінські рішення для забезпечення релевантності грошових потоків від інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційна політика підприємства, стейкхолдери, інвестиційна діяльність, релевантні грошові потоки, архітектоніка стейкхолдерів, матриця стейкхолдерів, інвестиційний потенціал, інноваційний потенціал, промислові підприємства.

HUROCHKINA V.
University of the State Fiscal Service of Ukraine

ENTERPRISE INVESTMENT POLICY: A MATRIX OF STAKEHOLDERS AND DRIVERS OF INTERACTION DEVELOPMENT

Attention is focused on the importance of implementing the model of public-private partnership "society - business - science". Research principles of formation of investment policy of the enterprise on the basis of model "S-B-S" which is supposed to provide optimum conditions of investment of own, borrowed and other kinds of capitals for expansion of assets of object of investment are investigated. In this article the theoretical aspects of the investment policy of the industrial enterprise are considered. Classification signs and conditions of formation of investment policy of the enterprise are investigated, the basic purposes are analyzed, the world practice allocates. It is marked out, that at realization of an effective investment strategy two basic criteria of relevance of investment monetary streams connection of expenses with the future periods and the different size for various variants of decisions. For the purpose of detailing the investment policy the key tasks and content are singled out, which allowed to recreate the hierarchy of stakeholders when implementing the investment policy of the industrial enterprise. Here is the analysis of stakeholders and formation of a matrix of stakeholders, which is expedient to divide into the signs of interest and influence on the investment process: veto players, key players, primary players, secondary players. Determined that the stakeholder matrix analysis is the tool best suited for stakeholder analysis, as it characterises the levels of influence and interest in the investment process while providing an overview of stakeholder architectures. It is noted that the stakeholders' architectonics characterizes the composite hierarchy of relations and complex of interrelations, the system of domination and subordination of various stakeholders from veto players to interest and influence groups, which results in the correlation of all elements. Among the factors of influence the key implementation challenges of the investment policy of the industrial enterprise, such as: political and populist risk, inconsistency between the executive authorities, partners in the development of investment policy documents for industrial development, are highlighted. According to the results of the article it is determined that forming the investment policy of the industrial enterprise through the prism of the matrix of stakeholders it becomes possible to identify the attitude and influence of stakeholders, allows to predict management decisions to ensure the relevance of cash flows from investment activities.

Keywords: enterprise investment policy, stakeholders, investment activities, relevant cash flows, stakeholders architectonics, matrix of stakeholders, investment potential, innovation potential, industrial enterprises.

Постанова проблеми. Інвестиційна політика підприємства набуває важливого значення під час формування фінансового механізму управління промисловим підприємством. Впродовж створення та її реалізації окреслюються пріоритетні напрямки інвестиційної діяльності, визначаться характер формування можливих інвестиційних ресурсів підприємства, етапи реалізації коротко- та довгострокових цілей підприємства, межі та критерії інвестиційної активності підприємства за якими створює та реалізує (оцінює) власну інвестиційну діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний огляд інвестиційної політика вітчизняної промисловості та стратегічному управлінні інвестиційною діяльністю висвітлено у значному науковому доробку зарубіжних та вітчизняних вчених : Ансоффа І.Г. [1], Бланка И.А.[2], Бородінова Ю.Ю. Тимошенко Н.Ю. [3], Бутинця Ф.Ф. [4], Генрего Ю. О., Поліщук Є. А., Василишен Ю. В. [6], Голов С.Ф. [7], Карпенко О.В. [11], Попівняк Ю. М. [13], Руденко В. В. [14], Селіверстової Л. [15], Сергеева И. В., Веретенникової Г. И. [16], Сілакової Г. В. Сопіженко О. О. [17], Шевчук О.А. [18]. Розроблено систему індикаторів та зазначено складові економіко-математичного моделювання інвестиційної та інноваційної діяльності промислових підприємств Войнаренко М.П., Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю. [5]. Методологічні основи та формування механізму реалізації інвестиційної політики започаткував Дж.І. Фруман [19].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Велика кількість науково-методологічних праць присвячена питанням інвестиційної політики підприємств та розвитку інвестування в національній економіці, проте не в повній мірі висвітлено теоретико-методичні засади стейкхолдерів інвестиційної політики підприємства та можливість їх класифікації за різноманітними ознаками. Тому висвітлення інвестиційної політики промислового підприємства через призму матриці стейкхолдерів надає можливість ідентифікувати відношення та вплив зацікавлених осіб, що дозволяє спрогнозувати управлінські рішення для забезпечення релевантності грошових потоків від інвестиційної діяльності.

Метою статті є дослідження інвестиційної політики промислового підприємства, побудова матриці стейкхолдерів для ідентифікації рівнів впливовості на процес інвестування та зацікавленості усіх гравців.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Для реалізації поставленої цілі перед автором поставленні наступні завдання:

- охарактеризувати основний категоріально-понятійний апарат обраної теми дослідження (інвестиційна політика підприємства, матриця та архітектоніка стейкхолдерів);
- дослідити особливості формування інвестиційної політики промислових підприємств, визначити ключові цілі, завдання, класифікаційні ознаки інвестиційної політики промислових підприємств;
- ідентифікувати рівні зацікавленості та впливу стейкхолдерів при формуванні інвестиційної політики промислових підприємств;
- вдосконалити схему формування інвестиційної політики промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постійні реформи та невдалі спроби інтеграції України до сильних економічних структур потребує інтенсифікації трансформаційних процесів. Інвестиційна політика є локомотивом та ключовим драйвером щодо напрямів трансформаційних змін в економічній системі. Інвестиційна політика підприємств є довгостроковими вкладеннями капіталу що орієнтована на створення нових, вдосконалення або модернізації наявних виробничих потужностей, які забезпечують розширене відтворення. Ринкові перетворення, що відбуваються в економіці країни, збільшили значення інвестицій для кожного підприємства і визначили роль держави в інвестиційних процесах. Для досягнення достатнього рівня розвитку промислові підприємства мають зосередитися на виробництві таких товарів та послуг, які найбільш задовольняють споживчий попит як за якістю, так і за ціною, що можливо лише у разі проведення виваженої інвестиційної політики. Саме цьому проблема створення наукового підґрунтя для розробки та впровадження ефективної інвестиційної політики є однією з найбільш актуальних проблем сучасної науки за напрямом економіки та управління підприємствами.

На часі Україна залишається далеко позаду від світових інноваційних процесів розвитку та соціального забезпечення [10, с. 38]. Перед вітчизняними підприємствами досить гостро стоїть питання по-перше, пошуку нових ідей та дієвих методів управління, по-друге, залучення інвестицій та/або диверсифікація фінансових ризиків [9, с. 52]. На сьогоднішній день залишається достатньо низький рівень конкурентоспроможності промисловості нашої країни через низьку інноваційну активність, що часто обумовлена недостатністю матеріально-технічного й ресурсного забезпечення, інституціональними проблемами, нерозвиненістю інноваційної інфраструктури та відсутністю базових передових технологій. Крім того, залишаються невирішеними питання енергоефективності, ресурсовідновлюваності та раціонального природокористування (екологізації) промислових підприємств, зниження матеріаломісткості промислової продукції та стабілізація ресурсного забезпечення промислових виробництв. З цією метою доцільно взяти до уваги та адаптувати кращу практику імплементації моделі публічно-приватного партнерства «суспільство – бізнес - наука», що заснована на принципі «S-B-S». Такі кроки створять діалог між інвесторами, промисловими підприємствами та науковою спільнотою, це дозволить поступово збільшити довіру через створення сприятливого середовища та підвищить інвестиційну привабливість промислового підприємства, що в свою чергу посилить інноваційну активність промисловості.

«Суспільство-бізнес-наука» - система відносин між приватним (МСБ) та науково-дослідницькими партнерами, при реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі під час створення, просування та продажу інноваційних продуктів з метою задоволення суспільних благ [6].

На принципах «S-B-S» має формуватись сучасна ефективна інвестиційна політика підприємства (ІПП), що покликана забезпечити оптимальні умови вкладання власного, позикового та інших видів капіталів для

розширення активів об'єкта інвестування, із забезпеченням довгострокового економічного захисту та системи гарантування інвестиційних вкладів (гарантії від вето гравців, ззовні - антирейдерські законодавчі норми, з середини - антирейдерський PR), створює конкурентні переваги для досягнення стратегічних цілей та дозволяє збільшити ринкову вартість промислового підприємства. Важливою складовою для забезпечення ефективності ІПП є інвестиційний захист, інвестиційна довіра й привабливість шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, стратегічне мислення управлінського персоналу та власників в системі взаємодії стейкхолдерів промислового підприємства.

З метою формування ефективної інвестиційної політики промислових підприємств в контексті принципу «S-B-S» важливим є залучення груп стейкхолдерів, які сприятимуть прозорості та відкритості промислового підприємства, забезпечення захисту інвестиції та сприятиме створенні довіри для інноваційної розбудови відносин державних органів влади, суспільства та інвесторів.

Нам імпонує думка Бланка І.О., що інвестиційна політика підприємства є комплексом теоретичних рішень та практичних дій і заходів, що здійснюються підприємством в межах завдань його розвитку та визначеної інвестиційної ідеології і забезпечують вигідне вкладання власного, залученого та позикового капіталу в об'єкти інвестування з метою забезпечення прибутковості (дохідності) господарюючого суб'єкта або досягнення інших позитивних результатів в майбутньому [2].

На нашу думку, інвестиційна політика промислового підприємства є системою управління інвестиціями, або сукупністю взаємопов'язаних видів інвестиційної діяльності, що визначають частку реінвестованого прибутку, структуру і масштаби інвестиційних вкладень для забезпечення розвитку та розширення діяльності підприємства, нарощування виробничих потужностей, впровадження інновацій, що приводить до збільшення прибутку та примноження інших позитивних ефектів.

Невід'ємною складовою фінансового забезпечення інноваційної діяльності є інвестиції. Так, Войнаренко М.П. зазначив, що основними факторами впливу на фінансове забезпечення інноваційної діяльності, є джерела фінансових ресурсів («власні кошти»; «кошти інвестора»; «кредитні кошти»; «державні кошти»; «кошти міжнародних та недержавних організацій»), зовнішні чинники та внутрішні чинники діяльності промислового підприємства [5]. Автори наводять процес моделювання прийняття рішення щодо джерел фінансування інноваційної діяльності за допомогою теорії нечіткої логіки, яка пов'язана із оцінками функціонування суб'єкта господарювання у ризиковому середовищі.

Гарбар Ж. В., Гарбар В.А. та Менчинська О.М. [12] виділили важливість аналітичних досліджень інновацій в фіскальній політиці промислово розвинених країн, було встановлено, що адаптація фіскальної політики до сучасних економічних тенденцій передбачає формування сучасних фінансових установ, збалансування фіскального навантаження та дотримання індикативних значень дефіциту бюджету та державного боргу, одночасно сприяючи інноваційній трансформації економіки.

За критерієм ризикових переваг інвестора та залежно від особливостей функціонування промислового підприємства формується різні види інвестиційної політики: консервативна; компромісна (помірна); агресивна. В залежності від рівня реалізації розрізняють: державна, галузева, регіональна та підприємства. Класифікаційні ознаки інвестиційної політики та їх характеристика наведено на рис. 1.

У світовій практиці виділяють основні цілі інвестиційної політики підприємства, а саме [17, с.202]:

1) виробничо-технологічні цілі, що спрямовані на розширення та удосконалення виробництва продукції підприємства;

2) господарсько-економічні цілі, досягнення яких підвищить ефективність діяльності підприємства (досягнення запланованих економічних результатів з мінімумом витрат);

3) науково-технічні цілі, що пов'язані з необхідністю інтенсифікації виробництва і прискорення науково-технічного прогресу;

4) соціальні цілі, що забезпечують підвищення добробуту та продуктивності праці персоналу підприємства;

5) екологічні цілі, досягнення яких забезпечить найменший негативний вплив на навколишнє природне середовище.

Ключовими завдання інвестиційної політики промислового підприємства: прийняття обґрунтованих рішень щодо відтворювальної структури інвестицій; аналіз зацікавлених сторін та формування матриці стейкхолдерів, формування і оцінка інвестиційного портфелю, урахування циклічних коливань кон'юнктури ринку шляхом комплексного дослідження; підвищення інвестиційної привабливості та іміджу завдяки релевантності інвестиційної інформації.

На нашу думку, сьогодні важливий вплив на формування інвестиційної політики підприємства чинять стейкхолдери, тому здійснення аналізу зацікавлених сторін, шляхом формування матриці видів гравців інвестиційного процесу є необхідністю для посилення релевантності інвестиційних грошових потоків.

В управлінському обліку релевантними витрати вважають майбутні витрати, які змінюються внаслідок прийнятого рішення. Витрати, на які прийняте рішення не впливає, називаються нерелевантними [4, с. 74; 7, с. 69; 11, с. 84]. З урахуванням поведінкових аспектів економічних суб'єктів релевантні витрати сприймають як проектні витрати з обмеженим діапазоном альтернативних рішень.

Рис. 1. Класифікаційні ознаки інвестиційної політики

Сформовано та вдосконалено автором на основі [3, 14, 16 с. 49].

Двома основними критеріями релевантності є зв'язок витрат із майбутніми періодами та різний розмір для різних варіантів рішень (що передбачає вибір між альтернативними варіантами дій). Для визнання певного виду витрат релевантними необхідним є дотримання трьох критеріїв, причому для кожної релевантної статті витрат ці три критерії повинні справджуватися одночасно [13, с. 245]:

– релевантні витрати повинні відноситися до майбутніх періодів;

– релевантні витрати повинні бути різними для альтернативних рішень;

– релевантні витрати повинні бути грошовим потоком.

Зміст інвестиційної політики підприємства охоплює значний перелік складових, що зображено на рис. 2.

Попівняк Ю. М. зазначив, що у фінансовому обліку переважно використовують дані, що характеризують минулі рішення і події. Такі показники не можуть бути релевантними стосовно майбутніх рішень, оскільки нема змоги вплинути на їх розмір. Минулі дані можна використовувати тільки як основу для прогнозування. Витрати минулих періодів умовно поділимо на дві групи: [13, с. 245]

– витрати, які були здійснені у минулих періодах;

– витрати, які здійснюються і визнаються як витрати в майбутніх періодах, але вони є наслідком рішень, що були прийняті у минулому.

Впродовж реалізації інвестиційної політики промислового підприємства релевантними грошовими потоками називають такі потоки, які лише один раз змінюють своє значення з негативного на позитивне.

Для релевантних грошових потоків характерні стандартні, типові інвестиційні проекти, в яких з початку інвестування капіталу (відтоку грошових потоків) слідують тривалі позитивні надходження грошових коштів.

Рис. 2. Зміст інвестиційної політики промислового підприємства

Авторська розробка

Не менш важливим питання на початковому етапі залучення інвестицій впродовж реалізації інвестиційної політики промислового підприємства є аналіз зацікавлених сторін та формування матриці стейкхолдерів.

Стейкхолдерів промислового підприємства доцільно розділити на ознаками рівнів зацікавленості та впливовості на інвестиційний процес: вето гравці (veto player), ключові (key stakeholders), первинні (primary stakeholders), вторинні (secondary stakeholders).

Вето гравцями стейкхолдерами промислового підприємства вважають основних зацікавлених сторін, або суб'єктів, що надають або можуть надати підтримку, відсутність якої унеможливлює досягнення цільових результатів програми розвитку, водночас, такі стейкхолдери мають можливості накласти вето на програму й заблокувати її реалізацію.

З позиції активного інноваційного розвитку при формуванні інвестиційної політики підприємства значну роль відіграє у його забезпеченні наступні складові:

– забезпечення дієвого діалогу (GR – менеджмент), що побудована на механізмі реалізації довгострокових цілей розвитку між вето гравцями, інвесторами та зацікавленими особам у інвестиціях, в основі якого полягають принципи взаємної координації та співробітництва, субсидіарності та соціальної відповідальності;

– реальної оцінки інвестиційної привабливості та можливостей промислового підприємства;

– швидка зміна та адаптація до «кращих практик» інвестиційних спроможностей, які виникають у процесі взаємодії із стейкхолдерами;

– врахування усіх можливих управлінських рішень для запобігання нерелевантних грошових потоків;

– оцінка порівняльних конкурентних переваг інвестиційної політики промислового підприємства;

– інтенсифікація зв'язків між оперативним, поточним та стратегічним управлінням інвестиційною діяльністю промислового підприємства.

Складові механізму залучення іноземних інвестицій забезпечують баланс між інтересами підприємства, держави, інвестора та населення [8, с. 11], тобто в ефективному механізмі мають бути забезпеченні інтереси усіх стейкхолдерів, а для активного інноваційного розвитку при формуванні інвестиційної політики підприємства вони маю взаємодіяти на принципах зваємоузгодженості, взаємодопомоги, після яких настає взаємовигода.

Рис. 3. Ієрархія зацікавлених сторін при реалізації інвестиційної політики промислового підприємства
Авторська розробка.

Аналіз зацікавлених сторін та формування матриці стейкхолдерів надає можливість оцінити вигоди та можливості при формуванні інвестиційної політики промислового підприємства. Формування системи інвестиційної політики промислового підприємства, що наведено на рис. 4.

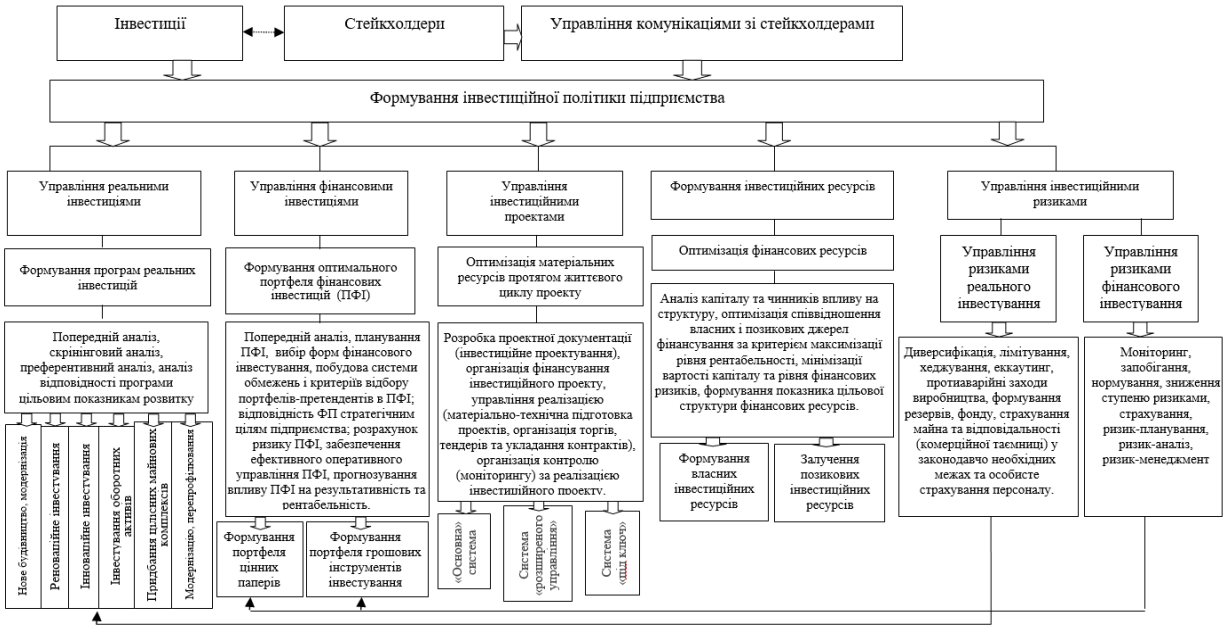

Рис. 4. Формування системи інвестиційної політики промислового підприємства
Вдосконалено автором [15, с. 45].

На початковому етапі формування матриці стейкхолдерів для реалізації інвестиційної політики промислового підприємства ідентифікують різні види зацікавлених сторін (осіб, організацій, ключових, вето гравців). Визначають їх взаємини та рівні впливу та зацікавленості в інвестуванні. Взаємозалежні зацікавлені сторони формують так звану мережу інвестиційної політики промислових підприємств. Матричний аналіз зацікавлених сторін є інструментом, який найкраще підходить для аналізу стейкхолдерів. Його ілюстрація та визначення рівнів впливовості на процес інвестування забезпечує огляд архітектоніки стейкхолдерів.

За теорією стратегічного менеджменту Ансоффа И. «організаційна архітектоніка» [1, с.143] характеризує систему взаємозв'язків між можливостями розвитку підприємства та його управлінням.

Архітектоніка стейкхолдерів містить визначення трьох складних понять: архітектура (з грец. ἀρχι – головний) та тектоніка (з грец. τεκτονική – побудова), що у сукупності характеризують інструментальну основу конструктивного цілого, стейкхолдери (від англ. stakeholders) – фізичні та юридичні особи, які мають

легітимний інтерес у діяльності підприємства, організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність. Теорія взаємодії та поведінки зацікавлених сторін (стейкхолдерів) в оригінальному варіанті представлена працями Дж.І. Фрумана [19], в яких розкриває взаємовідносини фірми з індивідами або групами, інтереси яких стосуються діяльності організації.

Архітектоніка стейкхолдерів характеризує композиційну ієрархію відносин та комплекс взаємозв'язків, систему домінувань й підпорядкувань різноманітних зацікавлених сторін від вето гравців до груп інтересів та впливу, що зумовлює співвідношення усіх елементів.

Дослідження організаційної архітектоніки забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств має відбуватися в перебігу логічного зв'язку цілого (внутрішньої системної структури) та часткового (підсистем) і виходити з їхньої сутності та властивостей. Такий підхід дає можливість виокремити три взаємопов'язаних аспекти системно-синергетичного підходу до організаційної архітектоніки підприємства: 1) виробничий аспект, що має першочергове значення внаслідок того, що якість, обсяг продукції та рівень витрат машинобудівних підприємств здійснюють вплив на характер функцій, що відбуваються у процесі відтворення, оскільки за цими показниками оцінюється не тільки результативність діяльності, а й організація та структура підприємства, які визначаються технологією виробництва; 2) аспект ефективності, що висуває на перший план проблему вибору критеріїв оцінювання як результатів діяльності виробничо-господарської системи, так і окремих підсистем підприємства. 3) структурно-організаційний аспект, що передбачає можливість формування структури управління [18, с. 85].

Дослідження архітектоніки стейкхолдерів в контексті формування інвестиційної політики промислового підприємства націлене на:

1) стратегічну взаємодію, підтримку та поради про акторів та гравців (релевантну інформацію, якої часто бракує, або наслідки впроваджених реформ та інше);

2) культуру, довіру та транспарентність;

3) домінування безпеки в системі управління ризиками та забезпечення балансу інтересів між гравцями;

4) контролінг та управління інвестиційними ресурсами;

5) розподіл ролей та прав в інвестиційній діяльності промислового підприємства;

6) побудова дерева цілей, поведінкових аспектів та управлінських рішень, що впливають на залучення та використання інвестицій;

7) огляд потенційних партнерів по співпраці, які знаходяться в несприятливому становищі, виключаючи маргінальних та дискримінаційних суб'єктів інвестиційного процесу, так як вони чинять негативний вплив на інвестиційну привабливість;

8) максимізація ефективності - економічної, соціальної, екологічної та інших корисних ефектів, шляхом забезпечення оптимальної структури.

Налагодження складної системи взаємозв'язків щодо забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку дозволить максимально ефективно реалізувати не тільки інвестиційний, а інноваційний потенціал промислових підприємств. Активізація інноваційного потенціалу промислових підприємств відбувається через переосмислення споживчих навичок, формування нових бізнес-моделей та орієнтація на принципи сталого розвитку.

За результатами ідентифікації стейкхолдерів побудуємо матрицю стейкхолдерів інвестиційної політики промислового підприємства (рис. 5).

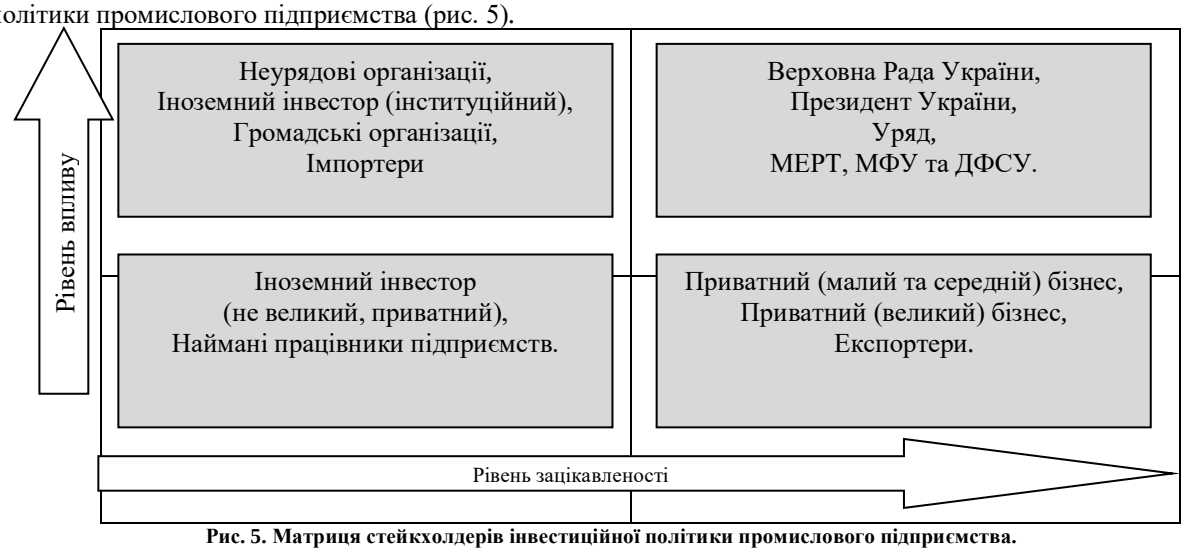

Рис. 5. Матриця стейкхолдерів інвестиційної політики промислового підприємства.

Авторська розробка.

Інструментами дослідження архітектоніки стейкхолдерів в контексті формування інвестиційної політики промислового підприємства обирають побудову матриці стейкхолдерів, вона складається з:

1. Вето гравці (veto player) – Верховна Рада України, Президент України;

2. Ключові (key stakeholders):

- Уряд. Вбачає необхідним створення сприятливого інвестиційного клімату задля посилення конкурентоспроможності та розвитку промислових підприємств, створення робочих місць та нових підприємств, розвиток ділової активності та стратегічний орієнтир на перехід від сировинної економіки до економіки кінцевої продукції із глибокою переробкою, надання гарантій та зростання рівня захисту інвестора.

- МЕРТ. Зацікавлене у зростанні обсягів ВВП, зменшенні ризиків у функціонуванні промисловості та інноваційному розвитку галузі;

- МФУ та ДФСУ. Стимулювання залучення та використання інвестицій через зміну підходу до оподаткування;

- Іноземний інвестор, фонд (мається на увазі великий, інституційний). Розвиток промисловості та розширення українського промислового виробництва, передача технологій та інформації. Інституціональний механізм інвестування здійснюється шляхом угод M&A (Merge and Acquisition), залучення інвестицій "Грінфілд" (Greenfield Investments), придбання прав користування землею, природними ресурсами та інших майнових прав, купівлею, рекапіталізацією та продуктами будівництва, IT – сфери або розвитку (Hybrid Capital);

- Іноземний інвестор (мається на увазі невеликий, приватний). Розвиток підприємства та виробництва, створення ланцюга доданої вартості та обмін технологіями й інформацією;

- Неурядові організації (асоціації, об'єднання тощо) та інвестиційні фонди, інвестиційні платформи (краудфандинг в Україні *«Спильнокошт» (2012), «На старте» (2014) та «Куб» (2016)).* Сприяння зростанню кількості робочих місць, здешевлення вартості інвестиційних ресурсів та ефективна їх реалізація у промисловості, вихід промисловості на нові ринки збуту.

3. Первинні (primary stakeholders) :

- приватний (малий та середній) бізнес. Пошук інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку (альтернативних джерел енергії, новітніх технологій (IT – технологій) та техніки (інжинірингові). Зацікавлений зайняти нішу в промислово-технологічному ланцюгу вартості, навіть на правах аутсорсингу.

- приватний (великий) бізнес. Управлінський та фінансовий контроль над загальним промислово-технологічним ланцюгом вартості, збільшення частки ринку, максимізація прибутків.

4. Вторинні (secondary stakeholders):

- громадські організації. Агенти впливу на виконання умов діючого законодавства;

- наймані працівники підприємств. Покращення умов праці, інтенсифікація виробництва, що в свою чергу впливає на зростання рівня оплати праці працівника;

- експортери. Посилюється привабливість продукції та конкурентоспроможність на світовому ринку.

- імпортери. Противники залучення промисловими підприємствами інвестиційних ресурсів, так як відбувається збільшення рівня конкурентоспроможності української продукції, що проявляється у імпортозаміщенні.

Формуючи інвестиційну політику промислового підприємства через призму матриці стейкхолдерів стає можливим ідентифікувати відношення та вплив зацікавлених осіб, що дозволяє спрогнозувати управлінські рішення для забезпечення релевантності грошових потоків від інвестиційної діяльності. Серед факторів впливу, слід звернути увагу на ключові виклики інвестиційної політики промислового підприємства. Виклики імплементації інвестиційної політики промислового підприємства є постійні ризики, що притаманні національній економіці: політичний й популістичний ризик (недоведення реформ до логічного завершення), неузгодженість між органами виконавчої влади, партнерами в розробці інвестиційних програмних документів розвитку промисловості.

Висновки. Отже, сформована матриця стейкхолдерів в контексті формування інвестиційної політики промислового підприємства, передбачає ідентифікацію рівня впливу та зацікавленості стейкхолделів з позиції їх інтересів. Розроблена матриця дозволяє спрямувати ключові орієнтири розвитку інвестиційної активності промислових підприємств. Вона є результатом детального аналізу цілей та інтересів стейкхолдерів різних груп, водночас, даний орієнтир та управлінська оцінка відображає тісну взаємодію у публічно-приватному партнерстві. Архітектоніка стейкхолдерів характеризує композиційну ієрархію відносин та комплекс взаємозв'язків, систему домінувань й підпорядкувань різноманітних зацікавлених сторін від вето гравців до груп інтересів та впливу, що зумовлює співвідношення усіх елементів. Формуючи інвестиційну політику промислового підприємства через призму матриці стейкхолдерів стає можливим ідентифікувати відношення та вплив зацікавлених осіб, що дозволяє спрогнозувати управлінські рішення для забезпечення релевантності грошових потоків від інвестиційної діяльності. У подальших наукових планах орієнтовано розробити концептуальні засади інвестиційної політики промислового підприємства із врахуванням реалій фінансових механізмів української промисловості.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление. 1979. 519 с. URL: https://www.palgrave.com/gp/book/9780230525481

2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. М.: Эльга-Н, 2012. 398 с.

3. Бородінова Ю.Ю. Тимошенко Н.Ю. Економічна сутність та значення інвестиційної політики. Актуальні проблеми економіки та управління. К.: КПІ, 2016. № 10. URL: http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/73389/68766

4. Бутинець Ф.Ф. Управлінський облік. Житомир: ЖІТІ, 2000. 448 с.

5. Войнаренко М.П., Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю.Моделювання процесу прийняття рішення щодо джерел фінансування інноваційної діяльності. Економічний часопис – XXI. 2016. No 160(7–8). С. 126–129. DOI: https://doi.org/10.21003/ea.V160-25

6. Генрего Ю. О., Поліщук Є. А., Василишен Ю. В. Інноваційна політика: функції стейкхолдерів в процесі її формування. Ефективна економіка. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/32.pdf

7. Голов С.Ф. Управлінський облік. К.: Лібра, 2003. 703 с.

8. Гурочкіна В.В. Механізми залучення та використання іноземних інвестицій на підприємствах машинобудування : автореф. дис. … канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2011. 20 с

9. Гурочкіна В. В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. № 5 (21). С. 51-57. URL: https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf

10. Гурочкіна В.В., Махортов Ю.О. Стратегічні напрями інклюзивного розвитку України. Науково-практичний журнал «Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку». 2018. №17. С. 35-44. https://doi.org/10.33813/2224-1213.17.2018.04 URL: https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2019/12/2019_17_035.pdf

11. Карпенко О.В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання. Монографія. Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. 341 с.

12. Menchynska, O, Harbar, Z, Harbar, V, Sobchuk, S, (September, 2019). Fiscal policy under economic transformation. Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Retried from DOI: https://dx.doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.41

13. Попівняк Ю. М. Релевантність витрат підприємства в процесі прийняття управлінських рішень. Наукові записки. Фінансова система України. 2008. Ч. 2. В. 10. С. 243- 251. URL: https://eprints.oa.edu.ua/6523/1/31.pdf

14. Руденко В. В. Методичні підходи до розробки інвестиційної політики підприємств. Наука й економіка: Наук.-теорет. ж-л. Хмельницький : ХЕУ, 2010. № 2 (18). С. 187-197.

15. Селіверстова Л. Управління інвестиційною політикою корпорації. Економічний аналіз. 2012. Т. 11(3). С. 44-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11%283%29__11

16. Сергеев И. В., Веретенникова Г. И. Организация и финансирование инвестиций. М. : Финансы и статистика, 2001. 272 с

17. Сілакова Г. В. Сопіженко О. О. Підходи щодо розробки інвестиційної політики підприємства. Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті: програма і матеріали 79 міжнар. наук. конф. молодих учених, аспірантів і студентів, Київ, 15–16 квітня 2013 р. К.: НУХТ, 2013 р. Ч. 4. С. 201–203.

18. Шевчук О.А. Системно-синергетичний підхід до організаційної архітектоніки машинобудівних підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. В. 27. Ч. 2. с. 84-87. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/2/23.pdf

19. Frooman J. Stakeholder Influence Strategies. Academy of Management Review. 1999. Vol. 24. № 2. https://doi.org/10.5465/amr.1999.1893928

References

1. Igor H. Ansoff (1979) Strategic Management. 519 c. Retrieved from: https://www.palgrave.com/gp/book/9780230525481

2. Blank Y. A. (2012) Ynvestytsyonnыi menedzhment [Investment management]. M.: Эlha-N. 398 s.

3. Borodinova Yu.Iu. Tymoshenko N.Iu. (2016) Ekonomichna sutnist ta znachennia investytsiinoi polityky [Economic nature and importance of investment policy]. Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia. K.: KPI. № 10. URL: http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/73389/68766

4. Butynets F.F. (2000) Upravlinskyi oblik [Managerial Accounting]. Zhytomyr: ZhITI. 448 s.

5. Voinarenko M.P., Dzhedzhula V. V., Yepifanova I. Yu. (2016) Modeliuvannia protsesu pryiniattia rishennia shchodo dzherel finansuvannia innovatsiinoi diialnosti [Modeling the decision-making process regarding sources of financing for innovation activities]. Ekonomichnyi chasopys – XXI. No 160(7–8). C. 126–129. DOI: https://doi.org/10.21003/ea.V160-25

6. Henreho Yu. O., Polishchuk Ye. A., Vasylyshen Yu. V. (2018) Innovatsiina polityka: funktsii steikkholderiv v protsesi yii formuvannia. Efektyvna ekonomika [Innovation policy: Stakeholder functions in the process of its formation]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/32.pdf

7. Holov S.F. (2003) Upravlinskyi oblik [Managerial Accounting]. K.: Libra. 703 c.

8. Hurochkina V.V. (2011) Mekhanizmy zaluchennia ta vykorystannia inozemnykh investytsii na pidpryiemstvakh mashynobuduvannia. [Mechanisms for attracting and utilizing foreign investment in mechanical engineering enterprises] avtoref. dys. … kand. ekon. Nauk : Khmelnytskyi. Khmelnyts. nats. un-t.

9. Hurochkina V. V. (2015) Innovatsiinyi potentsial pidpryiemstva: sutnist ta systema zakhystu [Innovative potential of the enterprise: essence and system of protection] Ekonomika: realii chasu. Naukovyi zhurnal. no 5 (21). p. 51-57. Retrieved from: https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No5/51.pdf

10. Hurochkina V.V., Makhortov Yu.O. (2018) Stratehichni napriamy inkliuzyvnoho rozvytku Ukrainy [Strategic directions of inclusive development of Ukraine] Naukovo-praktychnyi zhurnal «Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku». no17. p. 35-44. Retrieved from: https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2018/12/6.pdf

11. Karpenko O.V. (2005) Upravlinskyi oblik: orhanizatsiia, metodolohiia, metodyka vykladannia [Management accounting: organization, methodology, teaching methodology]. Monohrafiia. Poltava: RVTs PUSKU. 341 s.

12. Menchynska, O, Harbar, Z, Harbar, V, Sobchuk, S, (September, 2019). Fiscal policy under economic transformation. Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). Retried from DOI: https://dx.doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.41

13. Popivniak Yu. M. (2008) Relevantnist vytrat pidpryiemstva v protsesi pryiniattia upravlinskykh rishen [Relevance of costs of the enterprise in the process of managerial decision making]. Naukovi zapysky. Finansova systema Ukrainy. Ch. 2. V. 10. S. 243- 251. URL: https://eprints.oa.edu.ua/6523/1/31.pdf

14. Rudenko V. V. (2010) Metodychni pidkhody do rozrobky investytsiinoi polityky pidpryiemstv [Methodical approaches to the development of enterprise investment policy]. Nauka y ekonomika: Nauk.-teoret. zh-l. Khmelnytskyi : KhEU,. № 2 (18). S. 187-197.

15. Seliverstova L. (2012) Upravlinnia investytsiinoiu politykoiu korporatsii [Management of the corporation's investment policy]. Ekonomichnyi analiz. T. 11(3). S. 44-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11%283%29__11

16. Serheev Y. V., Veretennykova H. Y. (2001) Orhanyzatsyia y fynansyrovanye ynvestytsyi [Organization and financing of investments]. M. : Fynansы y statystyka. 272 s

17. Silakova H. V. Sopizhenko O. O. (2013) Pidkhody shchodo rozrobky investytsiinoi polityky pidpryiemstva [Approaches to the development of enterprise investment policy]. Naukovi zdobutky molodi – vyrishenniu problem kharchuvannia liudstva u KhKhI stolitti: prohrama i materialy 79 mizhnar. nauk. konf. molodykh uchenykh, aspirantiv i studentiv, Kyiv, 15–16 kvitnia 2013 r. K.: NUKhT, Ch. 4. S. 201–203.

18. Shevchuk O.A. (2017) Systemno-synerhetychnyi pidkhid do orhanizatsiinoi arkhitektoniky mashynobudivnykh pidpryiemstv [System-synergetic approach to organizational architecture of machine-building enterprises]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. V. 27. Ch. 2. s. 84-87.URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/2/23.pdf

19. Frooman J. (1999) Stakeholder Influence Strategies. Academy of Management Review. Vol. 24. № 2. https://doi.org/10.5465/amr.1999.1893928

Рецензія/Peer review : 11.05.2019 Надрукована/Printed : 04.09.2019

Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.